Բ. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 418 — ՇԱԲԱԹ 25 ՄԱՅԻՍ 1885 — (Ն. Տ.) 6 ՅՈՒՆԻՍ 1885 — 23 ՇԱՊԱՆ 1302

40 ՓԱՐԱ

ԳԱՆԳԱՏԱՆՔ

Վճարումներ առնել մէկ տարեկան համար 2 գրուշով, երկու տարի համար 3 գրուշով, ու այլ տեղ առնելու համար գնա ամ. կապակցութիւն կայցուի։

Օրագրոյս վերաբերեալ ամեն իրաւ գրու. ինչ պէտ. է ուղղել՝

«Աղ. Խմբագրութիւն ԱՐԵՒԵԼՔ օրագրի»

ԹՈՓՀԱՆԱՍՏԻՒՆ, Գալաթիա, Հորատաունեան խան։

իսկ գաւառներէն Կանոնեալ Հասցէին։

غزته اداره سی

ԱՐԵՒԵԼՔ

ՕՐԱԳԻՐ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԱԶԳԱՅԻՆ

Les annonces sont reçues à l'EASTERN AGENCY, Karakeuy, Déirmén han

40 ՓԱՐԱ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Տարեկան գներ

Պատուոյ հատոր տարեկան 200
» » վեցամսեայ » 100
» » երեքամսեայ » 50
Դատաստանաց համար և տեղական թղթ. տարով տարեկան 240
Դատաստանաց համար և տեղ.. տարով վեցամսեայ 120
Օտար երկ. » 56
» 28
Գուրս գրուելու Գնուելեան վրայ է։
Թղթագրութեան ուրիշ եղանակ չուրուբը։

Ծան. վրնդունուին
Ի ՆՐՆ ԷՋԻՆՕՒ
գործակալութեան ծառամբ, Բարաքէօյ, Տէյիրմէն խան

ԱԶԳԱՅԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՏԱՐԵԴԱՐՁ

ԱԶԳԱՅԻՆ ՍԱՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Ազգային Սահմանադրութեան 25ոդ Տարեդարձը մեծ հանդէսով պիտի տօնուի վաղը Ս. Փրկչեան Հաստատութեան մէջ։ Տարակոյս չունինք թէ մայրաքաղաքիս Հայ ժողովրդեան ամէն դասերը պիտի փութան չուք տալ ազգային մեծ Տարեդարձին, ի պատիւ Սահմանադրութեան, ի պատիւ նորընտիր Պատրիարքին և ի նպաստ ազգային այն բազմակարօտ հաստատութեանց, —Հիւանդանոց, Որբանոց, Ծերհարանոց, Աշկերտանոց, ևն, — որք ամիսներէ ի Ս. Փրկչի անուան ներքեւ։ Ս.յս տօն ունի ազգային նշանակութիւն մը, մարդասիրական նշանակութիւն մը և ընկերական նշանակութիւն մը։ Ազգային նշանակութիւնն այն է որ ազով կը տօնենք մեր ազգային արդի վարչական դրութեան տարեդարձը։ Տարեդարձներ և ազգային հանդէսներ ամէն ժողովրդի պէտք են, հանրային ոգին վառ պահելու և թմրած զգացումները արթնցնելու համար։ Սահմանադրութեան Տարեդարձին օրը կը տօնենք ինչ որ ամենէն աւելի տօնուելու արժանի է մեր ազգային արդի կեանց մէջ։ Սահմանադրութիւնը մեր ներքին գործերը կառավարող ազգային Օրէնքն է, և ինչ որ լինին իւր թերութիւնը որ վերաքննութեամբ կրնան սրբագրուիլ, ո՛չ միայն մեր վարչային կազմակերպութեան համար անկման վէմ մը պիտի մնայ միշտ, այլ և ամէն ազգասէր, ամէն ողջամիտ Հայու մեծագոյն փոփաքն է որ այսպէս լինի։ Անշարժ, Սահմանադրութիւնը չէ առած ակնկալուած արդիւնքներէն շատ. բայց ասոր մէկ պատճառն այն է որ Սահմանադրութեան վրայ չափազանց ակնկալութիւնք դրուած էին, և ուրիշ պատճառ մը այն է որ ազգային իշխանութիւնն և ժողովուրդը փոխադարձապէս ազնկից չէին եղած Սահմանադրութեան արդիւնաւոր կիրառութիւն մը տալու համար, Առաջին տարւոյ մէջ ժողովրդային եռանդ մը տեսնուած է, արդիւնք չափազանց լաւատես ակնկալութեանց, և երբ այս ակնկալութեանց չափազանցութիւնն հանկցած է, եռանդը պաղած է. Մայրաքաղաքի լաւատեսութեան մը յաղորդած է ծայրագոյն յոռետեսութիւն մը իմանի Սահմանադրութեան։ Արդ, ամէն ողջամիտ Հայ պիտի խորհի անշուշտ թէ այս զգայնութեան առաջինը նոյնչափ անտեղի էր, որ չափ է երկրորդն ալ։ Մեր ներքին գործոց չրջանակին ի հարկէ յոյժ նեղ է։ Մեր Ազգային Վարչութեան որոշումնեք ազդեցութիւն չեն կրնար ունենալ Ազգին քաղաքական, տնտեսական և քաղաքային կացութեան ու պիտոյից վրայ, նոյն իսկ ընկերային կացութեան վրայ. ասիներուս է այս։ Բայց միանգամայն մեր ազգային ներքին գործեր այնպիսի բնութիւն մ'ունին, որ ո՛չ մէկ Հայ անտարբեր կրնայ մնալ անոնց նկատմամբ։ Ո՛չ մէկ Հայ կրնայ անտարբեր լինել՝ օրինակի համար՝ իւր զաւակաց կրթութեան, և եկեղեցւոյն որ պիտի մկրտէ, պիտի պսակէ և պիտի թաղէ զինք, և այն հաստութիւց ազբիւրներուն որով Դպրոց և եկեղեցի պիտի մատակարարուին, և այն եկեղեցական մարմնոյ որ դիրք և պաշտօն ունի այդ հաստատութեանց մէջ և մինչեւ իսկ իւր տան մէջ, ևն. Սահմանադրութիւնը կը կարգադրէ այս ամէն մարմնոյ և հաստատութեանց վարչութիւնն, այնպէս որ Սահմանադրութեան իրաւաստութեան չրջանակը թէ՛ յոյժ չափաւոր է և թէ՛ յոյժ անհրաժեշտ՝ ամէն Հայու կենաց մէջ։ Հայք գործնական ժողովոդի համբաւը կը վայելէն։ Արդ, իւր հաստատութենէ 25 տարիները յետոյ, ներելի է, մանաւանդ թէ պարտ է, գործնական աչքով մը նայիլ Սահմանադրութեան վերայ։ Գործնական աչքը նայելով, կը տեսնենք թէ Սահմանադրութիւնը մեր ինչ ինչ դրական պիտոյից կը համապատասխանէ, և թէ ամէն Հայու դրական աշակցութիւնն հարկ է կատարեալ կիրառութիւն մը տալու համար անոր։ Չի բաւեր նոր Պատրիարք և նոր Վարչութիւն ունենալ, եթէ ժողովուրդը միշտ անտարբեր մնայ իւր սահմանադրական պարտաւորութեանց կատարման, որ ազ պատքէն կարի թեթեւ են։ Սահմանադրութեան Տարեդարձն ազգային նշանակութիւն մ'ունի, զի մեզ յուշ կ'ածէ այս տարրական ճշմարտութիւնները։ Վերջապէս, Սահմանադրութեան Տարեդարձը կրնայ միանգամայն ուրախութեամբ ընուլ մեր սիրտերը, յիշեցնելով թէ մեր Օգոստափառ Վեհապետը բարեհաճած են ազգային ներքին գործոց վարչութեան համար կատարեալ արտօնութիւն տալ մեզ։ Մեր սիրտեր այս առթիւ առ Ն. Կ. Վեհափառութիւն հաւատարմութեան ու երախտապարտութեան զգացմամբ կ'ողողին, և կը յորդորուինք թօթափիլ մեր անտարբերութիւն և առաւել խոթապես գնահատել ազգային վարչական կազմակերպութիւն մը, որ Ազգին ներքին գործոց կառավարութիւնը կը դնէ ազգակի ազգայնոց ձեռքը։

Սահմանադրութեան տարեդարձի հանդէսը մարդասիրական նշանակութիւն մ'ալ ունի, ըսինք։ Ս.յս է՝ Ս. Փրկչեան Հաստատութեան այցելելու համար տուած բացառիկ առիթին։ Հազարաւոր ազգայիններ ա՛յս առթիւ և երէ ժամանակ և կամք կ'ունենան տեսնելու ազգային մեծ հաստատութիւնը, զոր տարին ապագէն քանի մը անգամ տեսնել կ'արժէր։ Հարիւրաւոր կարօտ տղայք հոն պատսպարուած են, և կը կրթուին։ Հարիւրաւոր հիւանդ, յիմար, անկար, անտէր, գժբախտ ազգայինները հոն կը գտնեն և կը խնամուին, և մինչեւ հիմա բիւրաւորներ նիւթական և բարոյական միխթարութիւն, առողջութիւն, բարւոք կրթութիւն կամ զգաստութիւն գըտած են հոն։ Ո՛ր ազգ կրնայ չսլնել նալ այսպիսի հարստութիւն մը, և ո՛ր ազգ չի խանդավառիր այդպիսի հաստատութեան մը վրայ։ Եւ յիրաւի, Հայ ժողովուրդը, Պոլսեցի թէ գաւառացի, ո՛չ մէկ հաստատութեան այնչափ կը համակրի բանիւ և գործով որչափ Ս. Փրկչեան Հաստատութեան։ Ա.յցելել գիւղացեան այդ յարկը, քընել հիւանդաց և զանազան արկածեալց վիճակը, քաջալերել որք և անտէր ուսանողներն, ամենուն ալ բարոյական և նիւթական մխիթարութիւններ ընծայել, առաքինութեան գործեր են, զորս արժանապէս կատարելու յոյժ բարեպատեհ առիթ մը կ'ընծայէ Սահմանադրութեան Տարեդարձը։

Վերջապէս, այս Տարեդարձէ ընկերական նշանակութիւն մ'ալ ունի, այնու զի առիթ կ'ընծայէ՝ տարւոյն գերեզկացոյն եղանկին մէջ՝ ի մի վայր համախմբելու Հայ ընկերութեան գանազան դասերը, ծանօթութիւններ մշակելու և ամէն կերպով լաւ օր մը անցուելու։ Շատ մը գիշերային հանդէսներու հետ բաղդատմամբ, յորս առողջական և բարոյական պայմանք թերի են միշտ, Սահմանադրութեան տարեդարձի հանդէսը թէ՛ նոյնչափ զուարճալի է, և թէ՛ աւելի բարոյական և առողջապահական։

Ս.յս ամէն նկատումներով, մեր կը փափաքինք որ ամէն տարի մեծագոյն փայլով կատարուին Սահմանադրութեան Տարեդարձք, և մանաւանդ վաղը փոյթ ունենան ամէն կարգի ազգայինք մասնակցելու սոյն հանդիսին, որուն լաւ կազմակերպութիւն և այցելուաց ամէն դիւրութիւն ընծայելու համար կարգադիր ճանձնախումբն ո՛չ մէկ նախահոգ միջոց անտես ըրած է։

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆԻ Ը՛ՒՄՏՐԻՍ. Ա.ւբս. տրիոյ նոր Երեսփոխանական Ժողովոյն կազմութեան համար ընտրութիւնք մայիս 15|27 ին սկսան։ Պէտք է դիտնալ թէ Ա.ւստրիոյ մէջ ընդհանուր ընտրութիւն մը հանրային կարծեաց ճիշդ պատկեր մը չի ներկայացներ, որովհետեւ Երեսփոխանաց մէկ փոքր մասը միայն կ'ընտրուի ժողովրդային ուղղակի քուէարկութեամբ։ Ա.ւստրիոյ Երեսփոխանութիւնը կազմուած է 353 անդամներէ, որք չորս դասի բաժնուած են. 88 Երեսփոխանք կ'ընտրուին մեծ կալուածատէրոց կողմէ, 116 Երեսփոխանք՝ քաղաքաց կողմէ, 132 Երեսփոխանք երկրորդ աստիճանի քուէարկութեամբ կ'ընտրուին գիւղացիներէ կողմէ, և 22 Երեսփոխաններ ալ կ'ընտրուին Ա.ռեւտրական Սենեակներ կողմէ։ Վիէննայի, Բրնոյի և Պրիւնի Առեւտրական Սենեակք կ'ընտրեն երկերկու անդամներ, մինչ փոքր Սենեակներ միացած են մէկ մէկ Երեսփոխան ընտրելու համար։ Մեծ կալուածատէրք բաժնուած են քանի մը չրջանակներու, որք երեսփոխաններ կ'ընտրեն ցանկի վրայ քուէարկութեամբ, այսինքն քանի՞ հատ Երեսփոխան ընտրողաց ընտրութեան։ Քաղաքաց մէջ, ընդհակառակն, 5 ֆիորին ուղղակի տուրք վճարող ամէն մարդ իրաւունք ունի ուղղակի Երեսփոխանի ընտրութեան քուէ տալու։ Առաջները 10 ֆիորին էր, բայց Երեսփոխանական վերջին ժողովը որոշեց նոյն իրաւունքը տալ նաև 5 ֆիորին միայն վճարող խառնարհագոյն դասու քաղաքացւոց։ Հետաքրքրութեամբ կը դիտուի թէ այս դաս առաջին անգամ լինելով ի՛նչպէս ի գործ պիտի դնէ իւր ընտրական իրաւունքը։

Ա.ւստրիոյ մէջ Երեսփոխանութիւնը բնակչաց թուոյն համեմատական չէ։ Ընտրական չրջանակք տարածութեամբ յոյժ կը տարբերին, և մեծ քաղաքաց բազմամարդ արուարձաններ գիւղ կը համարուին ուրեք ուրեք։ —Քաղաքները մէկ մէկ Երեսփոխան կ'ընտրեն, կամ բաժնուած են քանի մը չրջանակներու որք մէկ մէկ Երեսփոխան ուղղին մ'ալ։ Վիէննայի հին միջնաքաղքը չորս Երեսփոխան ընտրելու առանձնաշնորհը կը պահէ։

Ա.ւստրիոյ մէջ հակահրեական չարժման պարագլուխ Պ. Շէօներերի ընտրութիւնը մեծ զարմացում պատճառած է։ Ա.յս չարժում, ինչպէս կ'երեւի, վերջ գտնելէ հեռւ, նոր ոյժ մը կը ստանայ հոն։

Ա.յս ընդհանուր ընտրութիւնք բը. նականապէս ամէն ինդրէ աւելի միտքերը կը գրազեցնեն այս միջոցիս Ա.ւստրիոյ մէջ, որովհետեւ ա.ւստրիական կառավարութեան ներքին աշխարհավարութիւնն անանց արդիւնքին կախում պիտի ունենայ։ Երեւի հեռագիրը կ'ըսէր թէ ցարդ կատարուած ընտրութիւնք չեն փոփոխած կուսակցութեանց գիրքն, յորմէ կը հասկցուի թէ թաւթիֆէ կոմսին նախարարութիւնն իշխանութեան վրայ պիտի մնայ։ Բայց ընտրութեանց վերջնական գնդքը մինչեւ . . . . . ինն է՝ տարիան տեղեկագիրը կարդալու համար։

* * *

Ահա Տ. Բարուզարին ըսածները.

—Գիտական եւ Գրական միութիւնն է Պոլսոյ մէջ հաստատել դիտ մը նպատակ ունենալով հայ ժողովրդեան մէջ գրականութիւն եւ գիտութիւն ծաւալել։ Սա կազմուած է հայկաբանէ, բանաստեղծներէ, վաստակաւորներէ, դիւանագէտներէ, վարժապետներէ, հաշուագէտներէ, երկրաչափներէ, արհեստաւորներէ, չահագէտներէ, բնագէտներէ, բժիշկներէ, վերջապէս այնպիսի անձերէ որոնք մտաւորական եւ ազատ արուեստներու կը վերաբերին։ մինչեւ անդամ երկու նկարիչ եւ մի երաժիշտ ալ գրած են մէջը։ Այժմ քառասուն երեք անդամ ունի Միութիւնն, առանց հաշուելու Թղթակից անդամներն որոնք Պոլսէ դուրս բնակելով միայն գրաւոր կերպիւ կը հաղորդակցին կեդրոնին հետ։

Երկու գլխաւոր ճիւղերու բաժնուած է, մին Գրական 27 անդամեք եւ միւսն Գիտական 15 անդամով, երկու հայ ճիւղէ որոնց մէջ ընտանեկան անհամաձայնութիւնք մերթ ընդ մերթ չարախօսներու նիւթ կը մատնարարին։

Անգամ մը երկու ժողովոց մասնական նիստերու նոյն օրերու հանդիսմամբ երկու ամիս յարաբերութիւնք խզեալ մնացին։ Ուրիշ անգամ մ'ալ վէմ ծագած էր սա կէտին վրայ թէ Միութեան անունը գրուած ատեն գիւտականէն առաջ պէտք էր դնել թէ Գրականը։ Գիտականը կ'ըսէին թէ այբուբէնի կարգաւ իրենք առաջնութիւն ունին, բայց Գրականք սկզբեցին եւ չհեցան։

Ընթերցեալ տեղեկագրէն իմացանք թէ Միութեան գրական վիճակը չէ այնքան ուշագրութեան արժանի, քանի որ միայն բարոյական ազդեցութեամբ հայ ազգին մէջ գրականութիւն և գիտութիւն պիտի ծաւալէր։ Մէն մի անգամ պարտի տարեկան քառորդ ոսկի մը տալ որ մէն մի ճիւղի չաբաթական նստերու ծախուց եւ գրադրութեան կը բաւէ։ Շաբաթական մասնաւոր եւ երկամեայ ընդհանուր ժողովներու առնելագրութիւնք եւ հաղորդուած գրական ու գիտական գրութիւնք կը հրատարակուին միութեան պաշտօնական ամսաթերթին մէջ, որոյ ծախքին լիովին կը բաւէ հասոյթին եւ որոյ վարիչ մասնախումբն ալ վեց հոգիէ կը բաղկանայ, երեքն Գրականին եւ երեքն Գիտականին։

Անդամոց թիւն անսահման է, նոր ընտրութիւնք կը կատարուին երկամեայ ընդհանուր նիստերու մէջ՝ նախագէս երկու ճիւղերու կողմանէ պատրաստուած ցանկերու վրայ։ Ցիրաւի այս գրութեամբ գրականներու մէջ մի քանի անարժաններ սըզրած են, բայց վնասն անդգալի է։

Ա.յս ընդհանուր տեղեկութիւններէ վերջ գարտուղարը ծանոյց թէ նոյն տարին նոր հրատարակեալ գրեանց մէջ տասնեակի հասը մրցանակի արժանացած էին։ Զկարծուի թէ մրցանակը գրական եւ կամ նիւթական մրցմաորութիւն մ'է, սակայն մեծ արժէք ունէր, ինչու որ հեղինակք վստահ են կրկին թռուցիկ ծախքու այն գործերն որք Միութեան բարոյական ծանօթագրութեան արժանացան։ Նիւթական քաջալերութիւնք ալ անկարելի բայց Գրականք սկզբեցին եւ չհեցան։

ՌՈՒՄԱԿՈՒՆ ԼՈՒՐԵՐ. Նախարարական հրամանաւ, ռուս բանակին սպայք պարտին հետը. Ասիոյ ազգաց լեզուները սորվիլ։ — Սեւ ծովու համար չորրորդ զրահաւորի մը չինութեան պիտի ձեռնարկուի իւ մօտոյ։ Զրահներն ապատրաստած են Անգլիա։

ՊՈՍՆԱ-ՀԵՐՈՒՔ. Վիէննայէ առ Թուրհ կը հետագրուի մայիս 25 Ռուսս. Պ. Քալլէյ, Նախարար Կայսրութեան Ելևմտից և Տնօրէն Պոսնիոյ գործոց, այսօր Վիէննայէ կը մեկնի տարեկան այցելութիւնն ընել ի Պոսնիա։ Ուշնիս 13 ին պիտի հասնի Մոստար, Հէրսէք-քի մայրաքաղաքն, ուր պիտի նախագահէ Մասգարէ մինչեւ Խմէտովիչ չինուած երկաթուղւոյն բացման արարողութեանց։ Խմէտովիչ փոքր նահանգիստ մ'է Դալմատիոյ Ծովեզերին վրայ, Ռագուզայի հիւսիսակողմն։ Եւ թէ կայսրութեան Դանձէն բաւական գրամ կրթնար տրուիլ, երկաթուղին պիտի երկարացուէը մինչեւ Ռակուսա։ [illegible] հաղորդակցութեան առաջին գիծն է, որով Պոսնա-Հէրսէք կը կապուին Ծովու հետ, և Ա.ւստրիա չատ մը պատճառներով կարեւորութիւն կուտայ այս գործին։ Արարողութեան ներկայ դանուելու համար հրաւէրներ ուղղուեցան Ա.ւստրիոյ և Հունգարիոյ լրագրերուն և օտար լրագրաց թղթակիցներուն։ Ա.յժմ Վիէննայի երկաթուղին մինչեւ Պոսնա-Սէրայ միայն կ'երթայ, այնպէս որ Պոսնա-Սէրայէ մինչեւ Մոստար ուղեւորութիւնը ձիով պիտի կատարի։

ՌՈՒՍԻԱ ԵՒ ԱՆԳԼԻԱ. Լոնտոն, 1 յունիս, առ Հավաս. Լորտ Կրանվիլ նամակ մը գրած է, որով կը յանուանէ թէ ափղանեան խնդրոյն կարգադրման վրայ Ցեյէ Նէ-ի հրատարակութիւնք անճիշդ են։ Բանակցութիւնք կը չարունակին։ (Ա.յսինքն տակաւին չէ գոյացած այն կատարեալ համաձայնութիւն, զոր ուրախութեամբ կ'ողջունէր ազատական գլխաւոր թերթը։)

— Լոնտոն, 2 յունիս. Տանիմարքայի Թագաւորն ընդունեց իրաւարարի պաշտօնը, զոր Անգլիա և Ռուսիա կ'առաջարկէին իրեն։

ՀՆՑՄԱՆՏ. Լոնտոն, 31 մայիս. Հընտաստանի նշանաւոր ներկայացնող հիւանդութեան մը դէպքեր տեղի ունեցած են ի Վալենսիա։

Հոսկի Դեսպանախորհուրդը, միւս կողմէ, անընդհատ կը չարունակէ զբաղիլ Հնոտախտի խնդրով, ձեռնամ իւր մասնագէտ յանձնախմբին, յորում կան երեւելի գիտնականներ և բժշկապետներ։ Ըստ վերջին լրոց, երկիւղ չկայ թէ հիմնական անհամաձայնութիւն ծագի։ Հաւանօրէն, մաքրանոցի (Բանդինայի) գործութիւնն յոյժ պիտի չափաւորի, եթէ բոլորովին չվերցուի։

ԹԵՐԹՕՆ ԱՐԵՒԵԼՔԻ

ԵՐԱԶ ՄԸ

Անցեալ օր օդը գեղեցիկ էր։ Նախընթաց առաւօտ չրջագայութիւն մ'ըրած էինք մեծակայ մշակեալ վայրերու մէջ և մեր վերադարձը հեչտալի տպաւորութիւն ըրած էր բոլոր հեչտալի տպաւորութիւնը։ Նա մանաւանդ ծանօթ խմբակի մը հանդիպելով հրճուալի ժամեր անցուցած էինք։ Այս առաջին բարեբաղդութեամբ քայլերեալ, երեկոյեան մը դէմ հանդիպեմ մի քանի բարեկամաք ճամբայ ելանք և ըստ բաւականին ասորժելի չրջագայութիւն մը ըրինք, որոյ բնական հետեւանքն եղաւ երեկոյին հոմերական ընդերիք և խոր քուն։

Գարնան եղանակին քունը քաղցր է և ստէպ քնոյ ժամերն երջանկութեան ժամեր կը դառնան գեղեցիկ երազներով, մանաւանդ երիտասարդական հասակին մէջ ուր արթուն երազին իսկ սոյորական է։

Անպատմելի երազներու կարգէն չէ այն որ ինձ պատահեցաւ երբ Մորիէյի գիրկն էինայ։ Առանց մի կէտի մոռացման, յիշողութեանս մէջ տպաւորեցաւ այս երազը և մի՛ զարմանաք եթէ մանրամասնօրէն կարենամ պատմել ամբողջովին։

Կիրակի առաւօտ էր։

Դիպուածով ձեռքս գրպանիս մէջ մնացուն նելով հատ տուս մը դասց որուն վերջին բարեգործական նպատակի մը համար կազդարուած մի վճռականութեան տուսնակ ըլլալը յիշեցի։ Մեքենաբար դուրս հանելով վրան կարդացի.

Թիւ 968

ՏԱՐԵԿԱՆ ԺՈՂՈՎ
ՀԱՅԳԱԿԱՆ ԳՐԱԿԱՆ ԵՒ ԳԻՏԱԿԱՆ
ՄԻՈՒԹԻՒՆ

Կիրակի 15 Յուլիս 188....կէս օր

Տ*** հրաւիրեալ է Միութեանս յատուկիկ տարեկան հրապարակային ժողովին ներկայ դանուելու։

ՔԱՐՏՈՒՂԱՐՆ

Բեթա, Մեծ փողց, Թիւ....
(Սպոր. ՆԵՐԿԵՒԱՆԻ)

Տունակին ետեւի կողմը կինքակալ էր պարզութեամբ գեղեցիկ կինքով մը և երկտող ձեռագիր արձանագրութիւն մը կը կրէր, որով ինձ մասնաւոր դասի մը մէջ ադեռս մը ունենալս կը ծանուցուէր։

Երազի մէջ զարմանալ չկայ։ Այնինչ նոր և խոր փոփոխութիւնք սովորական բանի մը պէս կ'ընդունուին։

Ինձ ալ ծուէր թէ ի վարուց անտի տեղակ էի Հայկական Գրական և Գիտական Միութեան դպրութեան և հրապարակային հանդէսին կարգադրութեան։

Այն դէպքեր որ երազի մէջ կը պատահին, ժամանակին գաղափարէն անկախ եղանակաւ կը յայտդեն միմեանց։ Տունակին ընթերցուածն ալ քիչ յետոյ հանդէսին մէջ գտայ ինքզինքս։

Ամֆուխս վրայ բազմած կը դիտեմ չորս կողմս։

Թատրոնի մը սրահին մէջ ենք, Բերայի Նոր-Թատրոնին և Բըթի-Շանի պարտէզին միջեւ գտնուող ընդարձակ շինուածոյ մը։ Խոհեմ բազմութիւն ներկայ է։ օթեակները բազմութիւ երեսեւ դէմքերով և թատերական ներկայացումէ մը առաւել ճոխ զարդարուած են։ Աւելի երիտասարդութիւն կայ սրահին չորս կողմն քան ուրիշ որ և է հանդիսի մէջ և այս դիւրահասկնալի էր, ինչու որ մայրերն ու հայրերն գիտական և գրական ժողովոյն հանդիսական ըլլալու դերընտիր պատճառներ չունէին, մինչդեռ դեռատիա օրիորդք թատերական չատ ներկայացումներէ բացակայ գտնուելու սովոյեալ էին ուղեր զրկուիլ այսպիսի հանդիսաւոր ժողովէ մը որ կերպիւ իւրք Բարիզի Ֆրանսական Կամաւոր հրաւազարակային նեսոր կը կեղծէր։

Գետնայարկը արանց բազմութեամբ սեւանելով, առաջին կարգերուն մէջ դասղդուն պէտասներով տիկնոջ եւ օրիորդք կը պատրանային, որք գուցէ նախընտրելին օթեակներու մէջ ըլլալ։ բայց ապահովապէս թէ՛ ներս մէջ ըլլալ։ Ամենեն գեղանի կը տեսնուին, ինչու որ հիւսիսէն, հարաւէն, արեւմուտքէն և արեւմուտքէն, մինչեւ իսկ վերնիիէն հաղարաւոր աչք ուղիւ կը գըտնուին, մինչդեռ օթեակաւորք պատկն կախուած չրջանակաւոր պատկերներու են նման։

Թատերաբեմը Միութեան անդամից վերապահեալ էր։ Երեք կարգի վրայ կիսաչրջան կազմած, գրեթէ բոլորն ալ ծանօթ դէմքեր են։

Թատերաբեմին մէջ տեղը կանաչ գործդուլ ծածկուած բարձրադոյր տեղանի մը առաջ զանգակ ի ձեռին, անոց ի քիթ, նիւհար մօրուսաւոր Գիտերէյցը բազմած կը նախագահէր, Հասակաւ նա չէր այնքան բարձր որքան բարոյական դիրքովը, եւ մրսատակ եմ թէ հակառակ իւր կանոչադղին տեղանին՝ գինքը չպիտի նկատելի եթէ զանգակի հնչմամբ մը լռեցնելու չկգնէր իւր մօտակայ անդամից խմբակի մը մէջ ծագած վէճ մը, հաւանօրէն Գրագիտաց կողմէ որք դիմորոշ յոյզ մը վրայ կ'երեւի անհամաձայն էին։

— Տիկնայք և Տէրք, ըսաւ Գահերէցն առջեւը նայելով եւ այս խօսքերուն վրայ սրահին մէջ այնպիսի յանկարծական լռութիւն տիրեց, որ չէնկղներուն դադարումէն ազատ, նա և գլուխը վեր առնելով չորս կողմը նայեցաւ եւ տեսնելով թէ նոր բան մը չկայ, կրկնեց աւելի բարձրաձայն։

— Տիկնայք և Տէրք, ժողովոյս նիստը բացուած է . . . . Հայկական Գիտական եւ Գրական Միութեանս այս . . . րդ հրատարակչական ժողովը բանալով կը փութամ չնորհակալութիւն յայտնել յանուն գործադիր մարմնոյն առ ձեզ որ հաճեցաք այս անգամ եւս ձեր ներկայութեամբ պատուել և փայլեցնել զայն եւ կը քաջալերէք այնպիսի մի ձեռնարկութիւն որոյ օգուտներն հարկաւ . . . անտարակոյս . . . ծանօթ . . . և մեծ հաճոյութեամբ . . .

Ձեմ գիտեր ինչ ըսել կ'ուզէր այս կարկլատն պարերերութեամբ։ Ա.յս անձ արհեստով փեստաբան, Միութեան գրական ճիւղին կը վերաբերէր։ կարող եւ վարժ էր ընտր ոճով խօսելու։ կ'երեւի թէ գաղափարը փոխեց պարբերութիւնն պատասխանելէ վերջ։ Ինչ եւ իցէ, վերջացնելով ըսաւ.

— Խօսքը Միութեանս քարտուղար Տ. . . . . ին է՝ տարիան տեղեկագիրը կարդալու համար։

* * *

Ահա Տ. Բարուզարին ըսածները.

—Գիտական եւ Գրական Միութիւնն է Պոլսոյ մէջ հաստատել դիտ մը նպատակ ունենալով հայ ժողովրդեան մէջ գրականութիւն եւ գիտութիւն ծաւալել։ Սա կազմուած է հայկաբաններէ, բանաստեղծներէ, վաստակաւորներէ, դիւանագէտներէ, վարժապետներէ, հաշուագէտներէ, երկրաչափներէ, արհեստաւորներէ, չահագէտներէ, բնագէտներէ, բժիշկներէ, վերջապէս այնպիսի անձերէ որոնք մտաւորական եւ ազատ արուեստներու կը վերաբերին։ մինչեւ անդամ երկու նկարիչ եւ մի երաժիշտ ալ գրած են մէջը։ Այժմ քառասուն երեք անդամ ունի Միութիւնն, առանց հաշուելու Թղթակից անդամներն որոնք Պոլսէ դուրս բնակելով միայն գրաւոր կերպիւ կը հաղորդակցին կեդրոնին հետ։

Երկու գլխաւոր ճիւղերու բաժնուած է, մին Գրական 27 անդամեք եւ միւսն Գիտական 15 անդամով, երկու հայ ճիւղէ որոնց մէջ ընտանեկան անհամաձայնութիւնք մերթ ընդ մերթ չարախօսներու նիւթ կը մատնարարին։

Անգամ մը երկու ժողովոց մասնական նիստերու նոյն օրերու հանդիսմամբ երկու ամիս յարաբերութիւնք խզեալ մնացին։ Ուրիշ անգամ մ'ալ վէմ ծագած էր սա կէտին վրայ թէ Միութեան անունը գրուած ատեն գիւտականէն առաջ պէտք էր դնել թէ Գրականը։ Գիտականը կ'ըսէին թէ այբուբէնի կարգաւ իրենք առաջնութիւն ունին, բայց Գրականք սկզբեցին եւ չհեցան։

Ընթերցեալ տեղեկագրէն իմացանք թէ Միութեան գրական վիճակը չէ այնքան ուշագրութեան արժանի, քանի որ միայն բարոյական ազդեցութեամբ հայ ազգին մէջ գրականութիւն և գիտութիւն պիտի ծաւալէր։ Մէն մի անգամ պարտի տարեկան քառորդ ոսկի մը տալ որ մէն մի ճիւղի չաբաթական նստերու ծախուց եւ գրադրութեան կը բաւէ։ Շաբաթական մասնաւոր եւ երկամեայ ընդհանուր ժողովներու առնելագրութիւնք եւ հաղորդուած գրական ու գիտական գրութիւնք կը հրատարակուին միութեան պաշտօնական ամսաթերթին մէջ, որոյ ծախքին լիովին կը բաւէ հասոյթին եւ որոյ վարիչ մասնախումբն ալ վեց հոգիէ կը բաղկանայ, երեքն Գրականին եւ երեքն Գիտականին։

Անդամոց թիւն անսահման է, նոր ընտրութիւնք կը կատարուին երկամեայ ընդհանուր նիստերու մէջ՝ նախագէս երկու ճիւղերու կողմանէ պատրաստուած ցանկերու վրայ։ Ցիրաւի այս գրութեամբ գրականներու մէջ մի քանի անարժաններ սըզրած են, բայց վնասն անդգալի է։

Ա.յս ընդհանուր տեղեկութիւններէ վերջ գարտուղարը ծանոյց թէ նոյն տարին նոր հրատարակեալ գրեանց մէջ տասնեակի հասը մրցանակի արժանացած էին։ Զկարծուի թէ մրցանակը գրական եւ կամ նիւթական մրցմաորութիւն մ'է, սակայն մեծ արժէք ունէր, ինչու որ հեղինակք վստահ են կրկին թռուցիկ ծախքու այն գործերն որք Միութեան բարոյական ծանօթագրութեան արժանացան։ Նիւթական քաջալերութիւնք ալ անկարելի

ՆՇԱՐԱՎՈՐ ԱՅԼԱԶԳԻ

ԱՄՍԱԹԵՐԹ

ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ ՀՈՒ ՊԱՏԱՍԽԱՆԱՏԻՒ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

24 ԹՈՒՅԼ 1885

ՆՇԱՐԱՎՈՐ ԱՅԼԱԶԳԻ

ՀԱՄԱՐ

ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ ՀՈՒ ՊԱՏԱՍԽԱՆԱՏԻՒ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

24 ԹՈՒՅԼ 1885

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆԸ ՀԱՅ ԺՈՂՈՎՐԴԻ ՀԱՄԱՐ

Ա. Ա. Տ. Ա. Ն. Ա. Ն. Ց

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ
ՀՅՈՒՍԻՍԱՅԻՆ ՄԱՍՆԱՅՈՒԹԵԱՆ
ԿՈՄԻՏԵԻ

Գ. Բաղրամեան պողոտայ, տուն № 1, 2 յարկ, մուտքը՝ Ռուսական դեսպանատան կողմից։

Կոմիտեն կը հրաւիրէ Հայկական Հանրապետութեան Հիւսիսային Մասնայուժերու Կոմիտէի անդամները՝ Գ. Բաղրամեան պողոտայ, տուն № 1, 2 յարկ, մուտքը՝ Ռուսական դեսպանատան կողմից։

Կոմիտեն կը հրաւիրէ Հայկական Հանրապետութեան Հիւսիսային Մասնայուժերու Կոմիտէի անդամները՝ Գ. Բաղրամեան պողոտայ, տուն № 1, 2 յարկ, մուտքը՝ Ռուսական դեսպանատան կողմից։

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ
ՀՅՈՒՍԻՍԱՅԻՆ ՄԱՍՆԱՅՈՒԹԵԱՆ
ԿՈՄԻՏԵԻ

ԱՐԾԱԹ

ԵԼՈՒՅԹ ՀԱՆԴԵՍԱՅԻ ԵՎ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ

Ամսագիր գրական, գիտական և հասարակական հարցերու

Կը հրատարակէ Ս. Ալամտարեան

Տարի Ե. — Թիւ 5

ՀԱՅՐ

Ի ՀԱՅՐԱՍՏԱՆԷ

Ա. ՊԱՐՈՆԵՐ

Ի ՊՈՍՏՈՆ

Ա. ՏԱՐԱՅԱՆ

ՄԱՅՐ

Ի ՄԱՐՍԷԼ

Ա. ՄԱՐՏԻՆԵԱՆ

ՀԱՅՐԵՆԻՔ

Ի ՄԱՆՉԵՍԹԵՐ

Ա. ՏԱՐԱՅԱՆ

ՔՈՒՅՐ

Ի ՄԱՐՍԷԼ

Ա. ՄԱՐՏԻՆԵԱՆ

ՈՐԴԻՔ

Ի ՄԱՐՍԷԼ

Ա. ՄԱՐՏԻՆԵԱՆ

ՔԱՂԱՔԱՑԻ

Ի ՄԱՐՍԷԼ

Ա. ՄԱՐՏԻՆԵԱՆ

ՀԱՐՍ

Ի ՄԱՐՍԷԼ

Ա. ՄԱՐՏԻՆԵԱՆ

ՀՈՐԱՔՈՒՐ

Ի ՄԱՐՍԷԼ

Ա. ՄԱՐՏԻՆԵԱՆ

ՔԵՌՆԱՏՈՒ

Ի ՄԱՐՍԷԼ

Ա. ՄԱՐՏԻՆԵԱՆ

ՀԱՐՍՆԻՔ

Ի ՄԱՐՍԷԼ

Ա. ՄԱՐՏԻՆԵ